

איש לא אמין שזה יהיה סוף-סוף לאורך-ימים, וכי אריק שרון הגיע סוף-סוף אל המנוחה ואל הנחלה. בימים האחרונים של תשל"ה המתינו הכל לסנסציה נוספת — התפוצצות בין אריק ובין ראשה-המשלה. על רקע הסדר הביניים בסני.

הסנסציות לא הפכה את אריק שרון איש השנה. הויג'זאנים שלו היו אימפולסיביים מדי, חסרים מדי יעדים עקרוניים ברורים, מכדי ש' יבזו היה להשפיע השפעה של ממש על דרכה של ישראל בתשל"ה.

הלשון המשומנת

דבר אחד הצליח אריק שרון לעשות בקבלתו את המינוי של יועץ ראש-הממשלה. הוא מנע את הסיכוי של שימרון פרס להיות לאיש-השנה.

מאז ראשית תשל"ה, החל פרס מתחרה בחשאי אך ביעילות עם יצחק רבין. הנאומים וההכרזות זרמו מפיו כזרם בלתי-פוסק של מים ציבעוניים ממזרקה, בשעה שרבין חתן בפיו אבני-חן מילוליות. לא פעם החליקה לשונו של רבין — למשל כאשר אמר לאב שכול שירד מן הארץ, אם המצב אינו מוצא חן בעיניו.

לשונו של שימרון פרס — האבר העיקרי בגופו — אינה מחליקה לעולם.

מכונת-תעמולה משומנת ("וינייטד פרס", בסלאנג העיר תונאים) החלה פועלת שוב במרבית עיתוני ישראל, כמו בימים הטובים, כאשר משל פרס בכיפה תחת המיטריה הסמכותית של דוד בן-גוריון.

פרס התחנן לפני הימין הלאומי כאיש המבטא את שאיפתו הארץ-ישראל שלמה ולממשלת-ליכוד-לאומי — בעודו מסביר את אורונו של הנרי קסינג'ר, בשיבות החשאיות, כמי שמוכן ומסוגל לוותר על הרבה ומהר. לאינטלקטואלים מדומים קסם בנאומיו הפסבדו-אינטלקטוראליים, להמונים — בגינונים יצבאיים שהחל מסגל לעצמו.

נדמה היה כי לא יעברו חודשים רבים, ו' שימרון פרס ירחוק את יצחק רבין הצירה. מינויו של אריק שרון הוציא את האוויר מן הבאזון. מוד הניבחרת רבין-אריק נראה פרס כשחקן זריו בליגה ב'.

המדד של האתמול

לכישלון דומה נדון מראש ניסיונם של הוותיקים לחזור לשילטון. קבוצת-השליטים שבין שתי המילתות, מות, שהודחה על-ידי התקוממות ציבורית ספונטנית בר מחצית תשל"ד, לא השלימה בלבד עם גורלה.

גולדה מאיר הוקנה שקטה על שמריה, הסתפקה בכיבודים שפלו בחלקה מדי-פעם, כאשר ביקרו אורחים רמי-מעלה בביתה, כשם שהם מבקרים אצל קבר החייל האלמוני בפאריס, ובמאוזוליאום של לנין במוסקבה.

לא כן השלישייה ספיר-דיין-אבן.

פחות תוקפני מכולם היה פינחס ספיר. קללת איוב, שרבצה על חייו הפרטיים, נמשכה גם השנה. הוא הפתיע את הציבור כאשר גשא אשה שנייה, ורק מעטים ידעו כי מחלתה הנחיתה עליו מהלומה חדשה. הוא עשה כמה נסיונות בחצי-לב לשקם את מיסלגתו, אך נהנה מתפקידו בהנהלת הסוכנות. היה נדמה שהוא עשוי להתרפא עם משה דיין, שגוא נפשו במשך דור שלם. ולתת יד לאבא אבן.

אך לפני ששעה מעשה רציני כלשהו בכיוון זה, נפטר בסוף השנה — האחרון ברשימת הנפטרים דו-עני-השם של תשל"ה, שכללה את זלמן שזר המכובד; בני מהרשק האגדתי; אליעזר ליבנה ההפכפך; מיכאל חזני הצנוע; בצד קצין מוכה-גורל כמו עוזי יאירי שנהרג בפרשת סבוי; הסופר יורם מטמור שמת אלמוני בבית עוזב בחוף פורטוגל; מנתח-המוח המהולל הרדן אשכנזי שמת מגידול במוחו; איש-העסקים ויליאם רובינסון, שקפץ אל מותו בהתקפה של יאוש; הזמר מייק בראנט. שהתאבד בר נכר.

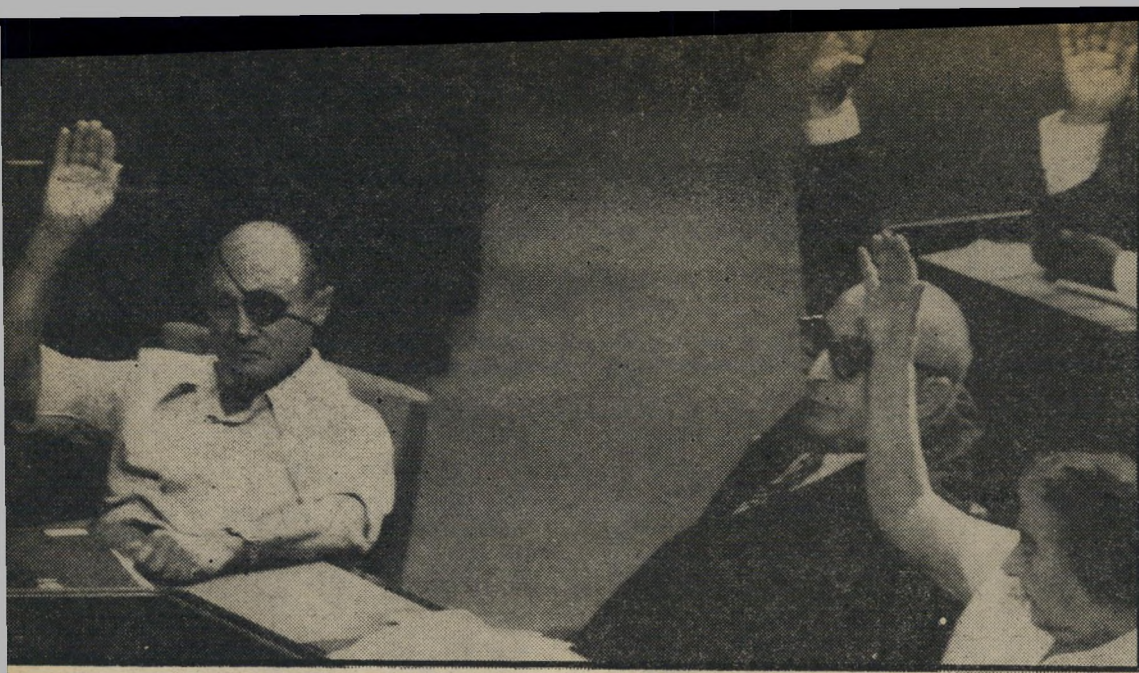
אחרי העלמות של ספיר, הבולדוזר הכליכוד לשעבר, נותר רק הזוג המוזר דיין-אבן.

אבא אבן היה מתוסכל. הוא גורש ממעגל האחריות הממשלתית בגיל צעיר מדי, על רקע שינאתם האישית של רבין ואלון. הוא התבצר בבית-ברל, סירב לקבל את מקומו של ספיר בסוכנות, תיכנן מוקד-אופוזיציה במיפ לגת-העבודה, פלירטט אף עם משה דיין. בתום תשל"ה לא נראה קרוב ליעדו יותר מאשר בראשיתו.

כושלת עוד יותר היתה דרכו של משה דיין בשנת תשל"ה. אחרי שטוהר על-ידי ועדת-אגרנט, בחלק התמוה ביותר של הדו"ח שלה, ניסה לחזור לגדולה, אך נחסם בצורה ברוטאלית ויעילה על-ידי קבוצה של הורים שכולים, שהוכירה לציבור בצורה דרמאטית את אחריותו האישית המכרעת להתמוטטות של יום-הכיפורים.

בסוף תשל"ה ערך דיין מעין פארודיה של ימי-הורו, כאשר ניסה לשחק מישחק של כילא-כילא לגבי הסדר הביניים, כאילו היתה עדיין חשיבות לתגודותיו.

שחקן ממוחה שנשכחה, שתעה על הכמה. כנמש אכזרה.

למרוד או לא: גולדה, ספיר ודיין בהצבעה לכיוון המשלה רבין

הקיימים ורבים אחרים, שינקו את כל מאוויי ארץ-ישראל השפויה וההגונה, לא קם בשנת תשל"ה. מכל מחדלי השנה היה זה, אולי, המחדל הגדול והרהי-האסון ביותר.

המאבק הגדול על הסדר-הביניים, שהסעיר את הימים האחרונים של תשל"ה, האיר מחדל זה באור טראגי.

כומש בדרך

בשום אדם מצד זה של המיתרס לא התקרב לתואר איש-השנה, הרי הצד השני התקרב לכך מאד.

הימים הראשונים של תשל"ה עמדו כסימן מיבצע-ההתנחלות הגדול של גוש-אמונים. המון נים צערו, התגרו בצה"ל, התמקמו, נאבקו. הם קבעו עובדה בעלת משמעות גדולה לגבי העתיד: קיימת בארץ תנועה דינאמית ואותנה תפית, לאומנית-דתית-ימנית, שמבקשת לכפות בכוח את רצונה על דרך המדינה.

בהתאם לנוסח הכללי של תשל"ה, היתה גם זו תנועה ללא מנהיגים בולטים. בראשה עמדו אנטי-גיבורים טיפוסיים. לא מנחם בגין ולא זבולון המר, ולא גאולה כהן ולא אריק שרון, ייצגו תנועה זו. כוחה בא מלמטה, ומנהיגיה העדיפו את אמונתם על פני כסאות בכנסת ומישחקי-יוקרה אישיים.

בסוף תשל"ה ערכה תנועה זו מערכה גדולה נוספת. נגד הסדר-הביניים עם מצריים. היה זה פוטש גלוי נגד הממשלה החוקית, נגד סידרי-השילטון והמוקרטיות, נגד מימשל-הרוב.

מול תנועה גדולה זו לא עמד שום כוח ציבורי נגדי. מחנה-השלום היה מרוסק ועלוב. מנגנוני-המיסלגות מנוונים מכדי שיוכלו להזניח המונים. לא נותר אלא הגאון המדמיע של מישמרה-גבול ותותחיה-המים של המישטרה — ובעת-ה: הרובים של צה"ל — כדי לבלום זמנית הסתערות זו.

אם כוח היה המצב כאשר נערך המאבק על הסדר-הביניים קטנטן, המזון קו צבאי בכמה קינזומטרים — אפשר היה רק להתחלחל לנוכח המחשבה על מה שעתיד להתרחש כאשר יהיה צורך להחזיר שטחים נרחבים, לפרק כפיטונות התנחלויות והיאחזויות, להסג כוחות גדולים של צה"ל.

לקראת היום הזה, לא היו קרבות-הרחוב של השנה אלא הכנות קטנות. הם לא היו עדיין הצגת-הבכורה, ואף לא החזרה-הכללית. לכן לא היה נציגה של תנועה זו איש השנה של תשל"ה — אך היא מטילה צל שחור על העתיד.

התאומים הסיאמיים

בסופו של מאזן, לא נותרו בתום תשל"ה אלא אותם שני המועמדים לתואר איש-השנה, שעמדו לבחירה גם בתום תשל"ד: הנרי קסינג'ר ויצחק רבין, התאומים הסיאמיים של הסדר-הביניים.

בשנה שעברה, אחרי מאה הימים החיוריים הראשונים של שילטון רבין, הגיע התואר בלי ספק לגיבור המבריק, שהבהיק בריקע הבינלאומי ככוכב-שיט, הסופר-מן של הי מחשבה והמעש; המחזאי, הנמאי והשחקן הראשי על במת אותה שנה.

אך השנה לא היתה שנה טובה לקסינג'ר. וזהרו הועם בסידרה של תבוסות, מוויאט-נאם עד קפריסין. תשל"ה לא היתה נוחה לגיבור הציורי היחיד שנתר על הבמה הבינלאומית.

תואר איש-השנה של תשל"ה הניע, כלי ספק, זאנטי-גיבור מבין השניים — יצחק רבין.

יובלים בלא נהר

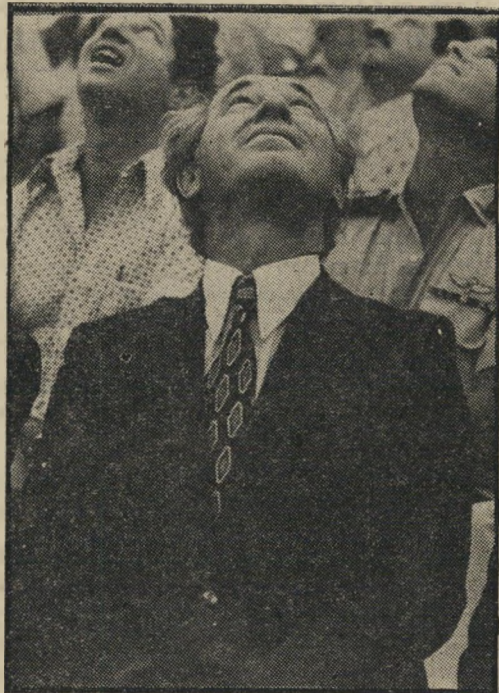
אנשי האתמול לא הצליחו לסובב את הגלגל לאחור — אך אנשי השינוי לא הצליחו לסובבו קדימה.

תנועת-המחאה הגדולה, שצמחה על אדמת המחדל של תשל"ד, הצטמקה ונעלמה. היא הותירה אחריה קבוצות של אינטלקטואלים, ש' סברו כי אפשר לשנות מישמרים על-ידי פירסום קומוניקאטים, וקבוצות פוליטיות שהפכו כמי הרה מיפלגות-זוטא חדשות, שרמו להפליא לוותיקות.

תנועת-שינוי של אמנון רובינשטיין, שעשתה חיל בתשל"ד, דעכה בתשל"ה, הסתבכה בשיגרה ימנית, עסקה בענייני-מישנה, ללא יכולת להגיע לעמדות משמ' עותיות חדשות בעניינים המכריעים של המדינה.

עם פרישתו של אריה אליאב ממיפלגת-האם ואיחודו עם שולמית אלונג, תפסה רשימת-יעד את מקומה של רשימת-ר"צ. היא איחדה בקירבה פורשי-מפא"י ותיקים וחדשים, ואולי משום כך לא הצליחה לנתק את עצמה מן המימסד הקיים. היא הפכה במהרה למיפלגה קטנה חדשה בשולי מיפלגת-האם, דמוית ל"ע.

אחרי ויכוחים אינסופיים התאחדו שני הפלגים הקטנים

מבט כלפי מעלה: שימרון פרס

— מקי ותכלית-אדם — בפעם השנייה, באיחור של שנתיים, וקמה עוד מיפלגת-זוטא חצי מימסדית, הפעם בשולי מפ"ם.

הארץ זעקה לתנועה גדולה של התחדשות ושינוי, תנועת-שלום ליברלית-סוציאליט שתוכל לשנות דרכי-מחשבה בסיסיים, לגייס המונים גדולים, להשפיע באופן מכריע על דרכי-התקשורת, לשלוח יד אל השילטון.

נהר גדול כזה, שנתוכו יתנקזו כל היובלים